

*Пожуєва Т.О.***ДО ПИТАННЯ ПРО АКТИВІЗАЦІЮ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА****ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет», м. Дніпропетровськ**

В статті наведено різні точки зору на визначення терміну інновації. Зазначено, що саме активізація інвестицій в інновації може стати рушійною силою як для окремого господарюючого суб'єкта, так і для реального сектору взагалі. Також окреслено основні проблеми, з якими стикається інвестор при провадженні інновацій. Мета статті полягає в розвитку теоретико-методичних положень щодо забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. Поточний етап соціально-економічного розвитку України характеризується, в першу чергу, вкрай незначним впливом інноваційних факторів на економічне зростання, існуванням ряду бар'єрів щодо підвищення рівня інновацій в активності вітчизняної економіки. У статті зазначено, що для того, щоб створити і ефективно використовувати потенціал інноваційного розвитку економіки України, необхідно сформувати систему ефективного стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. Важлива роль в цьому належить державному регулюванню. Ключовими елементами такої системи мають бути сприяння формування інноваційного потенціалу підприємства та гармонізація державної інноваційної політики з інноваційною політикою підприємства.

Ключові слова: інновації, інвестиції, ступінь прогресивності економіки, економічні реформи, структурна розбалансованість, фактори активізації інвестиційно-інноваційної активності.

Вступ

В результаті економічних перетворень останніх десятиліть українська економіка опинилася в принципово новому стані, який багатьма фахівцями оцінюється як кризовий. На сучасному етапі розвитку економіка потребує не тільки відтворення і відновлення основних виробничих фондів, але і їхнього якісного поліпшення, активізації як виробничих і технологічних факторів економічного розвитку, так і соціальних, наукових, організаційних. Разом з тим створити економіку більш високого рівня технологічного розвитку неможливо на морально застарілій виробничій базі, зношеному устаткуванні промислових підприємств і наукових центрів.

Отже, для України альтернативи інвестиційно-інноваційного шляху розвитку не існує.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питаннями інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств займалися вчені-економісти, починаючи з робіт Й. Шумпетера. Соціально-економічні основи процесу накопичення у капіталістичній системі, які є необхідною пе-

редумовою інвестиційних процесів, глибоко проаналізовані К. Марксом. Фундаментальний аналіз інвестиційних процесів у ринкових умовах виконано у працях Д. Йоргенсона, Дж. М. Кейнса, Л. Койка, В. Міта, І. Фішера. В Україні ця проблема розробляється багатьма вітчизняними вченими, про що свідчать роботи В.П. Александрової, О.М. Алімова, О.І. Амощі, М.С. Герасимчука, М.П. Денисенка, С.І. Дорогунцова, М.І. Іванова, М.Ю. Коденської, І.І. Лукінова, Л.В. Левківської, О.М. Паламарчука, А.А. Пересади, С.Ф. Покропивного, А.І. Сухорукова, А.В. Череп, Д.М. Черваньова, М.Г. Чумаченка, Г.А. Швиданенка, В.Я. Шевчука. У цих працях розроблено окремі аспекти проблеми інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств.

Однак масштабність і актуальність проблеми активізації інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств вимагають подальших досліджень, як загальних, так і конкретних її аспектів.

Мета статті полягає в розвитку теоретико-методичних положень щодо забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств.

Викладення основного матеріалу

В сучасних умовах ступінь прогресивності економіки визначається характером інноваційно-інвестиційної діяльності та рівнем її активності.

Поточний етап соціально-економічного розвитку України характеризується, в першу чергу, вкрай незначним впливом інноваційних факторів на економічне зростання, існуванням низки бар'єрів щодо підвищення рівня інновацій в активності вітчизняної економіки. Низькі темпи в сприйнятливості вітчизняного виробництва до інновацій обумовлені довгостроковим негативним впливом загальноекономічних проблем, пов'язаних зі структурними деформаціями економіки країни, домінуванням у ній низькотехнологічних, сировинних виробництв, які об'єктивно малосприйнятні до сучасних наукових досягнень і набагато менш економічно ефективні, ніж виробництва високої технологічної складності [6, с.19].

Економічні реформи (приватизація, трансформація податкової, кредитної та інших економічних систем) здійснюються в Україні без урахування науково-технологічного фактора та його впливу на конкурентоспроможність вітчизняної продукції. В результаті цього, а також унаслідок послаблення дії інноваційних чинників за умов значного відставання інституціональних перетворень та надмірної відкритості економіки суттєво зросла її структурна розбалансованість. Незважаючи на декларування необхідності інноваційного шляху розвитку, дотепер рівень упровадження інновацій настільки низький (лише 11% промислових підприємств країни ведуть інноваційну діяльність), що його вплив не забезпечує будь-якого суттєвого зростання обсягів та рентабельності виробництва [6].

В зазначеному становищі однією з головних передумов відновлення національної економіки повинна стати зміна підходів до стимулювання та здійснення інвестиційної та інноваційної діяльності. [6].

В Законі України „Про інноваційну діяльність” зазначено, що „інноваційна діяльність — це діяльність спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг” [1].

Інноваційна діяльність є складовою виробничо-господарської діяльності підприємства. До інноваційної діяльності відноситься вся діяльність, яка забезпечує здійснення і створює умови реалізації інноваційного процесу, включаючи маркетингові дослідження ринків збуту, пошук нових споживачів, нових ідей і рішень, наукові дослідження і розробки, освоєння виробництва і виробництво, комерціалізацію інно-

вацій, логістичне, організаційно-управлінське, нормативно-правове і фінансове забезпечення [4].

Вихідним у розумінні інноваційної діяльності є інновація. Термін „новація” від латинського *novatio* означає „оновлення”, тобто процес. Слово *innovating* перекладається з англійської мови як новаторство, тобто діяльність новаторів. З іншої сторони, інновацію можна розглядати не як дію з досягнення результату, а як сам результат — *innovation*.

Два підходи до визначення поняття „інновація”:

1. Статичний, де інновація виступає як „інновація — результат” інноваційного процесу у вигляді нової техніки (продукції), технології, нового методу, що впроваджені на ринку.

2. Динамічний, де інновація виступає як „інновація — процес”, процес створення і впровадження (комерціалізації) нового.

В Законі України „Про інноваційну діяльність” інновація розглядається як результат, а саме, інновація визначена як новостворена (застосована) і (або) вдосконалена конкурентоздатна технологія, продукція або послуги, а також організаційно-технічне рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

Обов'язковими ознаками інновації є наявність комерційного ефекту та новизни. При відсутності першої ознаки мова йде про новацію, при відсутності другої — про традиційний товар [4].

Важливим фактором активізації інвестиційно-інноваційної діяльності є інноваційна політика. Інноваційна політика підприємства передбачає об'єднання цілей технологічної політики, структурної політики, інвестиційної політики та спрямована на впровадження нових технологій, нових видів продукції, формування нових ринків, нових організаційних форм.

Реалізація інноваційної діяльності на кожному рівні (державному, галузевому, регіональному, окремих підприємств) інноваційної діяльності підприємств в умовах ринкової економіки передусім пов'язана з пошуком джерел і форм інвестування, які повинні забезпечити баланс між інноваційними витратами й фінансовими можливостями. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 рр.) серед основних пріоритетних напрямів розвитку виділяє «здійснення активної структурної та інвестиційної політики, забезпечення переходу на інноваційний шлях розвитку як головної передумови реалізації стратегії економічного зростання» [3].

Реалізація курсу на запровадження іннова-

ційної моделі структурної перебудови і зростання економіки потребує величезних капіталовкладень і це вимагає від держави здійснення активної інвестиційної політики. Адже ресурсне забезпечення інноваційних процесів – це основна проблема кожної країни, яка обрала інноваційний шлях розвитку. Таким чином, взаємозв'язок між інвестиціями та інноваціями дуже тісний.

Серед економістів немає єдиного підходу щодо визначення ресурсного забезпечення інноваційної діяльності. Найпоширенішою є думка, що інноваційна діяльність вимагає залучення тільки фінансових ресурсів, тобто фінансування інноваційної діяльності – це тільки грошові відносини з іншими господарюючими суб'єктами й банками з оплати науково-технічної продукції, контрагентських робіт, поставок спеціалізованого обладнання, матеріалів і комплектуючих виробів, розрахунків із замовниками, трудовими колективами і державними органами управління [3].

Інші фахівці відзначають, що здійснення інноваційної діяльності вимагає залучення не тільки коштів у безпосередньо грошовому вигляді, а й інших – у вигляді основних і оборотних засобів, майнових прав і нематеріальних активів, кредитів, позик і застав (боргових зобов'язань), прав на землеволодіння і землекористування тощо. Але називають цю сукупність ресурсів також фінансовими ресурсами, що, на думку деяких фахівців, не відповідає сутності поняття «фінанси». Тому доцільно узагальнено процес забезпечення інноваційної діяльності необхідними ресурсами характеризувати терміном «інвестування інноваційної діяльності» або «інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності».

Таке положення відповідає трактуванню інвестицій Законом України „Про інвестиційну діяльність», згідно з яким під інвестиціями розуміють всі види майнових і інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход або досягається соціальний ефект).

Тобто, саме інвестиції забезпечують інноваційну діяльність необхідними фінансовими, матеріальними і нематеріальними ресурсами. Виходячи з цього, під системою інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності слід розуміти сукупність економічних відносин, які виникають у зв'язку з пошуком, залученням і ефективним використанням інвестицій, а також організаційно-управлінські принципи, методи і форми їх впливу на життєдіяльність інновацій [3].

Метою інвестування інноваційної діяльності є ресурсне забезпечення позитивних інно-

ваційних зрушень в економіці. Як стверджують А.В.Череп та А.М.Ясир у своїй науковій праці, для забезпечення ефективності інвестиційної діяльності підприємства необхідно, перш за все, створити узгоджену на всіх рівнях і часових етапах методичку формування інвестиційних пріоритетів підприємства, які являє собою конкретні правила прийняття рішень, що конструктивно реалізуються на основі певної аналітичної і початкової інформації. На думку В.П. Стахарчука, основою цього узгодження повинна бути орієнтація на кінцеві результати і відповідні процедури оцінки впливу на них тих або інших варіантів рішень [5].

Формування інвестиційної стратегії підприємства здійснюється в просторі перетинання взаємних інтересів як самого підприємства, так і його потенційного стратегічного інвестора. При цьому інвестиції являють собою особливий товар, що обертається на ринку. Тому можливість їх одержання в тому або іншому вигляді часто залежить від розуміння й урахування взаємних інтересів партнерів, від уміння бачити об'єкт інвестування з позицій стратегічного інвестора й оцінювати його інвестиційну привабливість.

Інвестиційно-інноваційна діяльність є однією з форм реальних інвестицій, займає проміжне положення між інноваційною діяльністю і інвестиціями екстенсивного розвитку. Метою її є реакція підприємства на вимоги ринку, і здійснюється вона переважно у виробничій сфері.

Особливістю механізму здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності промислових підприємств є те, що вона включає складові елементи інноваційної та інвестиційної діяльності. В ході здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності ресурси вкладаються в оновлене устаткування, яке необхідне для виробництва вдосконаленого продукту, але створене без використання новітніх відкриттів фундаментальної науки [5].

Різниця між трактуванням поняття інвестиційно-інноваційна діяльність та інноваційно-інвестиційна немає. Це повністю тотожні поняття. Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект [2].

Інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [2]. Інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують

структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [1].

Інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [1]. Інноваційна діяльність, як одна із форм інвестиційної діяльності здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу [2].

На нашу думку, в результаті здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності, підприємство на якісно новому рівні оновлює основні виробничі фонди, створює фінансові ресурси для подальшого розвитку і виробляє продукцію з вдосконаленими характеристиками. Важливою передумовою інвестиційно-інноваційної діяльності є формування інноваційного потенціалу підприємств. Інноваційний потенціал підприємства відображає міру готовності та спроможності підприємства щодо досягнення встановлених цільових інноваційних орієнтирів. Інноваційний потенціал органічно входить до загального потенціалу підприємства. Це інтегрована сукупність всіх наявних матеріальних і нематеріальних активів, які використовуються для здійснення інноваційної діяльності підприємства [4]. Наявність висококваліфікованих спеціалістів-учених, розробників-інженерів, інноваторів, системних організаторів, винахідників тощо; наявність матеріально-технічної бази – устаткування, обладнання, інформаційно-комунікаційних систем, забезпеченість необхідними матеріалами, реактивами, лабораторним, офісним обладнанням; забезпеченість науковою інформацією та інформацією про інновації та інноваційну діяльність у країні і за кордоном: науково-технічною літературою, літературою з питань патентів, винаходів, нових наукомістких технологій; наявність фінансових ресурсів, що забезпечують інноваційну діяльність у рамках довгострокової перспективи, виконання цільових програм і проєктів, витрати на НДДКР.

Висновки

Інвестиційно-інноваційна діяльність промислових підприємств – це дії, спрямовані на здійснення капітальних вкладень з метою незначної зміни основних виробничих фондів і технології для випуску продукції з поліпшеними властивостями. Основним мотивом здійснення інвестиційної діяльності промисловими підприємствами є необхідність модернізації зношених основних фондів, у той час як рентабельність виробництва є чинником, що визначає можливість підприємства мати власні ресурси для інвестування.

Отже, для того, щоб створити і ефективно

використовувати потенціал інноваційного розвитку економіки України, необхідно сформувати систему ефективного стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. Важлива роль в цьому належить державному регулюванню. Ключовими елементами такої системи мають бути:

- 1) Сприяння формуванню інноваційного потенціалу підприємства;
- 2) Гармонізація державної інноваційної політики з інноваційною політикою підприємства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002р. зі змінами та доповненнями.
2. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 10 грудня 1991 року N 1955-ХІІ, зі змінами та доповненнями.
3. Петрова Н.Б. Інноваційний менеджмент у прикладах і завданнях: Навч. посіб. / Н.Б. Петрова, Н.Ю. Мушинська, Л.Г. Чеканова. – Х.: ХНАМГ, 2009. – 248 с.
4. Смоляр Л.Г. *Інноваційний менеджмент: курс лекцій* / Л.Г. Смоляр. – КПУ, 2005. – 45с.
5. Череп А.В. Інвестиційно-інноваційна діяльність як фактор ефективного розвитку підприємства / А.В. Череп, А.М. Ясир // Вісник Хмельницького національного університету. 2009. – № 1. – С. 159-161.
6. www.in.gov.ua

Надійшла до редакції 24.01.2014
Рецензент: д.е.н., проф. А.Г. Семенов

К ВОПРОСУ ОБ АКТИВИЗАЦИИ ИНВЕСТИЦИОННО-ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Пожеєва Т.А.

В статье приведены различные точки зрения на определение срока инновации. Указано, что именно активизация инвестиций в инновации может стать движущей силой как для отдельного хозяйствующего субъекта, так и для реального сектора вообще. Также определены основные проблемы, с которыми сталкивается инвестор при осуществлении инноваций. Цель статьи заключается в развитии теоретико-методических положений по обеспечению инвестиционно-инновационной деятельности предприятий. Текущий этап социально-экономического развития Украины характеризуется, в первую очередь, крайне незначительным влиянием инновационных факторов на экономический рост, существованием ряда барьеров по повышению уровня инноваций в активности отечественной экономики. В статье указано, что для того, чтобы создать и эффективно использовать потенциал инновационного развития экономики Украины, необходимо сформировать систему эффективного стимулирования инвестиционно-инновационной деятельности предприятий. Важная роль в этом принадлежит государственному регулированию. Ключевыми элементами такой системы должны быть содействие формирования инновационного потенциала предприятия и гармонизация государственной инновационной политики с инновационной поли-

тикой предприятия.

Ключевые слова: инновации, инвестиции, степень прогрессивности экономики, экономические реформы, структурная разбалансированность, факторы активизации инвестиционно-инновационной активности

TO THE ISSUE OF REVITALIZATION OF THE INVESTMENT AND INNOVATION ACTIVITIES OF THE ENTERPRISE

Pozhuieva T.A.

It requires intensification of industrial, technological, social, scientific and organizational factors of economic development. Different views on the definition of innovations are considered in this article. It is noted that the revitalization of investments into innovations can become the driving force for the separate entity as well as for the real sector of economy in general. Also the main

problems faced by the investor during innovations proceeding are outlined. The development of theoretical and methodical provisions about the ensuring of enterprises' investment and innovation activity is the purpose of this article. Current stage of Ukraine socio-economic development is primarily characterized with the extremely low impact of innovative factors on the economic growth and with the existence of a number of barriers to increase the level of innovation activity in the domestic economy. It is noted that it is necessary to form the system of effective stimulation of investment and innovation activity of enterprises in order to create and effectively use the potential of innovation development of Ukraine's economy. The important role in this process belongs to the government regulation. The enterprises' innovative potential formation assistance and harmonization of state innovation policy with innovation policy of the enterprise should become the key elements of this system.

Keywords: innovations, investments, degree of progressivity of economy, economic reforms, structural imbalance, factors of revitalization of innovation and investment activity.